EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 30.7.2024.
COM(2024) 348 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE VIJEĆU I EUROPSKOM PARLAMENTU

o napretku u provedbi Direktive (EU) 2016/2284 o smanjenju nacionalnih emisija određenih atmosferskih onečišćujućih tvari

1. UVOD

Direktiva (EU) 2016/2284 o smanjenju nacionalnih emisija određenih atmosferskih onečišćujućih tvari („Direktiva”) jedan je od zakonodavnih instrumenata koji doprinose postizanju ciljeva povezanih sa stopom onečišćenja zraka do 2030. iz akcijskog plana za postizanje nulte stope onečišćenja ([1]). U njoj su utvrđene nacionalne obveze smanjenja emisija za svaku državu članicu EU-a za razdoblje od 2020. do 2029., a ambicioznije obveze od 2030. Obuhvaća pet onečišćujućih tvari u zraku koje znatno štete zdravlju ljudi i okolišu, odnosno: sumporov dioksid (SO_2); dušikove okside (NO_x); nemetanske hlapive organske spojeve (NMHOS); amonijak (NH_3) i sitne lebdeće čestice ($PM_{2,5}$).

Direktiva je stupila na snagu 31. prosinca 2016. i njome je stavljena izvan snage Direktiva 2001/81/EZ ([2]) o nacionalnim gornjim granicama emisije za određene onečišćujuće tvari, s učinkom od 1. srpnja 2018. U Direktivi su utvrđene nacionalne obveze smanjenja emisija onečišćujućih tvari, izražene kao postotak emisija svake onečišćujuće tvari u referentnoj godini 2005. Te se obveze primjenjuju od 2020., a podaci o emisijama prvi su put dostavljeni 2022.

Obveze smanjenja emisija iz Direktive za razdoblje od 2020. do 2029. odgovaraju obvezama smanjenja emisija od 2020. nadalje koje su EU i njegove države članice preuzeli na temelju revidiranog Protokola iz Göteborga ([3]) uz Konvenciju UNECE-a o zraku ([4]). Direktivom se te međunarodne obveze prenose u pravo EU-a i utvrđuju ambicioznije obveze za razdoblje od 2030. nadalje.

Direktiva se odnosi na ukupne nacionalne emisije. Dio je pravnog okvira EU-a o čistom zraku, uz direktive EU-a o kvaliteti zraka ([5]) i zakonodavstvo EU-a kojim se uređuje onečišćenje zraka na izvoru ([6]). Djelotvorna provedba zakonodavstva o čistom zraku ključna je za postizanje dvaju ciljeva povezanih sa zrakom za 2030. iz akcijskog plana za postizanje nulte stope onečišćenja, tj.: i. smanjenje učinaka onečišćenja zraka na zdravlje za više od 55 % (izraženo kao preuranjena smrt zbog onečišćenja česticama $PM_{2,5}$) u EU-u i ii. smanjenje za 25 % površine ekosustava u kojima onečišćenje zraka ugrožava bioraznolikost (u odnosu na razine iz 2005.).

([1]) COM(2021) 400 final.

([2]) Direktiva 2001/81/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2001. o nacionalnim gornjim granicama emisije za određene onečišćujuće tvari, SL L 309, 27.11.2001., str. 22.

([3]) Protokol o suzbijanju zakiseljavanja, eutrofikacije i prizemnog ozona iz 1999. uz Konvenciju o dalekosežnom prekograničnom onečišćenju zraka, kako je izmijenjen 4. svibnja 2012. (izmijenjeni Protokol iz Göteborga). http://www.unece.org/env/lrtap/status/lrtap_s.html

([4]) Konvencija o dalekosežnom prekograničnom onečišćenju zraka iz 1979. (Konvencija o zraku). https://www.unece.org/environmental-policy/conventions/envlrtapwelcome/the-air-convention-and-its-protocols/the-convention-and-its-achievements.html

([5]) Direktiva 2008/50/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2008. o kvaliteti zraka i čišćem zraku za Europu (SL L 152, 11.6.2008.) i Direktiva 2004/107/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 15. prosinca 2004. o arsenu, kadmiju, živi, niklu i policikličkim aromatskim ugljikovodicima u zraku (SL L 23, 26.1.2005.). Komisija je 26. listopada 2022. predložila reviziju tih direktiva (COM(2022) 542 final/2). Vijeće i Parlament su početkom 2024. postigli politički dogovor o revidiranoj direktivi (https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2024/02/20/air-quality-council-and-parliament-strike-deal-to-strengthen-standards-in-the-eu/).

([6]) Pregled je dostupan na: https://environment.ec.europa.eu/topics/air/air-pollution-key-sectors_en?prefLang=hr

Države članice morale su do 1. srpnja 2018. u potpunosti prenijeti (tj. uključiti u nacionalno pravo) Direktivu (EU) 2016/2284.

Komisija je u skladu s člankom 258. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU) u osam slučajeva izdala službene opomene zbog kasnog slanja obavijesti o prenošenju te direktive. U međuvremenu je zaključeno svih osam slučajeva.

Komisija je provjerila usklađenost prijavljenih nacionalnih mjera i pokrenula devet postupaka zbog povrede prava zbog neusklađenosti nacionalnog zakonodavstva sa zahtjevima Direktive. U međuvremenu su zaključeni svi ti postupci osim jednoga ([7]).

U skladu s člankom 11. stavkom 1. Direktive Europska komisija obvezna je izvijestiti Europski parlament i Vijeće o napretku postignutom u njezinoj provedbi.

Prvo izvješće o provedbi predstavljeno je 2020. ([8]) Ovo drugo izvješće slijedi četiri godine nakon prvog izvješća, kako je propisano člankom 11. Direktive. Sadržava pregled dosadašnjeg napretka u provedbi Direktive i procjenu njezina doprinosa postizanju ciljeva utvrđenih u članku 1. Konkretnije, člankom 11. stavkom 1. Direktive od Komisije se zahtijeva da izvješćuje o napretku u postizanju:

- okvirnih razina emisija i obveza smanjenja emisija iz članka 4. te, ako je to primjenjivo, o razlozima zbog kojih neke od tih obveza nisu ispunjene,
- razina kvalitete zraka u skladu sa smjernicama o kvaliteti zraka koje je objavila Svjetska zdravstvena organizacija,
- ciljeva EU-a u području bioraznolikosti i ekosustava utvrđenih u Sedmom programu djelovanja za okoliš.

Člankom 11. stavkom 1. od Komisije se zahtijeva i da:

- utvrdi daljnje mjere za postizanje tih ciljeva potrebne na razini EU-a i država članica,
- izvješćuje o korištenju sredstava EU-a za potporu mjerama poduzetima radi usklađivanja s ciljevima Direktive,
- predstavi rezultate ispitivanja nacionalnih programa kontrole onečišćenja zraka i njihovih ažuriranih verzija, koje je Komisija provela u skladu s člankom 10. stavkom 1. trećim podstavkom,
- ocijeni zdravstvene, okolišne i društveno-gospodarske učinke te direktive.

Člankom 11. stavkom 2. od Komisije se zahtijeva i da ispita potrebu za daljnjim djelovanjem, uključujući moguće zakonodavne mjere, ako izvješće ukazuje na to da bi nepostizanje okvirnih razina emisija i neispunjavanje obveza smanjenja emisija moglo biti rezultat nedjelotvornog zakonodavstva EU-a na izvoru, uključujući njegovu provedbu na razini država članica.

Četvrto izvješće „Izgledi za čisti zrak”, planirano za kraj 2024., koje se nadovezuje na prethodna izdanja ([9]), dopunit će ovo izvješće informacijama o napretku u postizanju usklađenosti. Točnije, izvješće „Izgledi za čišći zrak” za 2024. pružit će detaljnu analitičku procjenu toga koliko su države članice i EU kao cjelina na dobrom putu da ispunjene zahtjeve Direktive u pogledu smanjenja emisija i poboljšanja kvalitete zraka, čime bi se

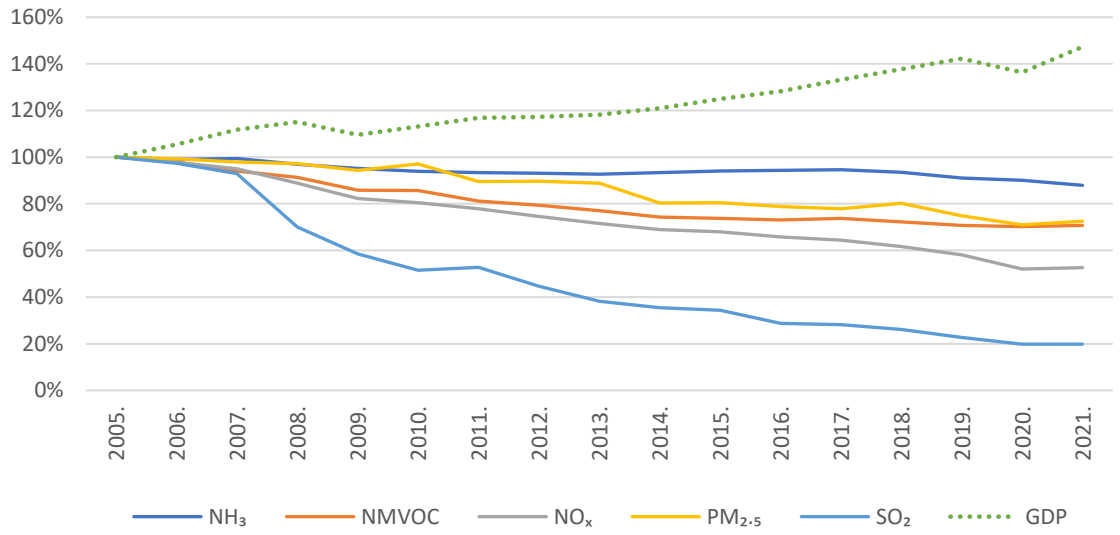
([7]) Postupak koji je još otvoren vodi se protiv Poljske (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/INF_21_2743)
([8]) COM(2020) 266 final.
([9]) Sva izdanja dostupna su na: https://environment.ec.europa.eu/topics/air/clean-air-outlook_en?prefLang=hr

smanjio učinak na ljudsko zdravlje i okoliš, te troškova i koristi potrebnih mjera i očekivanih učinaka.

2. PRETHODNO I PREDVIĐENO ISPUNJAVANJE OBVEZA SMANJENJA EMISIJA

2.1. Dosad ostvareno smanjenje emisija i provjere usklađenosti

Glavna obveza država članica utvrđena u Direktivi odnosi se na smanjenje emisija onečišćujućih tvari u zraku SO_2, NO_X, NMHOS, NH_3 i $PM_{2,5}$ u razdoblju od 2020. do 2029. te od 2030. nadalje. Obveze smanjenja koje su preuzele države članice izražene su kao postotak razina emisija iz 2005. Na slici 1 prikazane su promjene u emisijama tih onečišćujućih tvari na razini EU-a, koje pokazuju da su se emisije svih onečišćujućih tvari, osim amonijaka, s vremenom znatno smanjile. Međutim, iz tih podataka nisu vidljive razlike među državama članicama. Promjene u emisijama u pojedinačnim državama članicama detaljno su prikazane u publikacijama Europske agencije za okoliš (EEA) ([10]).

Slika 1: Trendovi emisija NH_3, $PM_{2,5}$, NMHOS, NO_X i SO_2 u EU-u u razdoblju 2005. – 2021. kao postotak razina iz 2005. u odnosu na BDP država članica EU-a izražen kao postotak BDP-a 2005. (izvor: https://www.eea.europa.eu/publications/national-emission-reduction-commitments-directive-2023)

Komisija provjerava usklađenost s obvezama smanjenja emisija na temelju inventara emisija, koje države članice u skladu s Direktivom dostavljaju svake godine. Inventari sadržavaju podatke o emisijama s dvogodišnjim vremenskim odmakom. Najnoviji inventari koje su države članice dostavile u veljači 2024. sadržavaju podatke o emisijama iz 2022. Komisija je stoga 2022. prvi put provjerila usklađenost država članica s obvezama smanjenja emisija na temelju preispitanih podataka o emisijama za 2020.

Kako je prikazano u tablici 1, ukupna usklađenost relativno je dobra za sve onečišćujuće tvari osim amonijaka. Komisija je 2022. utvrdila 19 slučajeva neusklađenosti u 14 država

([10]) Informacije o trendovima onečišćujućih tvari po zemljama dostupne su na: https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/dashboards/necd-directive-data-viewer-7. Informacije o trenutačnom stanju u pogledu postizanja usklađenosti po državi članici i ukupna ocjena napretka dostupne su na: https://www.eea.europa.eu/publications/national-emission-reduction-commitments-directive-2023.

članica ([11]). Iako se neusklađenost odnosi na svih pet onečišćujućih tvari, u većini slučajeva povezana je s amonijakom. Stoga je Komisija uputila službene opomene tih 14 država članica ([12]).

Procjena usklađenosti za 2023., koja se temelji na preispitanim podacima iz 2021., pokazala je da većina slučajeva neusklađenosti nije riješena i da je zabilježeno nekoliko dodatnih povreda ([13]). Komisija je u skladu s tim poduzela daljnje mjere i poslala tri ([14]) dodatne službene opomene i devet ([15]) obrazloženih mišljenja izdanih u studenome 2023. ([16])

Tablica 1: Pregled neusklađenosti s obvezama smanjenja emisija na temelju podataka za 2020. i 2021.

Onečišćujuća tvar	**Države članice koje nisu poštovale obveze 2020.***	**Države članice koje nisu poštovale obveze 2021.†**
NH_3	11 država članica: AT, BG, DK, ES, HU, IE, LT, LU, LV, PT, SE	10 država članica: AT, BG, DK, HU, IE, LT, LU, LV, PT, SE
$PM_{2,5}$	3 države članice: HU, LT, RO	3 države članice: HU, PL, RO
NMHOS	2 države članice: LT, PL	3 države članice: LT, LU, PL
NO_x	2 države članice: LT, RO	2 države članice: LT, RO
SO_2	1 država članica: CY	1 država članica: CY

*Prema inventarima koje su države članice podnijele 2022. (na kojima su se temeljile službene opomene izdane u siječnju 2023.).
†Prema inventarima koje su države članice podnijele 2023. (na kojima su se temeljile službene opomene i obrazložena mišljenja izdana u studenom 2023.).

Kako bi se mogla provesti pouzdana procjena usklađenosti, inventari moraju biti dobre kvalitete. Komisija pomno nadzire kvalitetu inventara i podupire trud država članica da ih poboljšaju (vidjeti odjeljak 5.1. ovog izvješća), među ostalim provedbom i objavljivanjem preispitivanja nacionalnih inventara ([17]) i pružanjem potpore izgradnji kapaciteta.

Pri preispitivanju nacionalnih inventara Komisija provjerava transparentnost, točnost, dosljednost, usporedivost i potpunost dostavljenih informacija.

Prema podacima iz preispitivanja za 2023. ([18]) kvaliteta inventara bila je dobra za većinu država članica, ali postojale su određene razlike među zemljama, pri čemu je nekoliko inventara bilo znatno lošije kvalitete. U svim sektorima postoji znatan prostor za poboljšanje u pogledu svih onečišćujućih tvari, a to uključuje sljedeće:

([11]) Bugarska, Danska, Irska, Španjolska, Cipar, Latvija, Litva, Luksemburg, Mađarska, Austrija, Poljska, Portugal, Rumunjska i Švedska.
([12]) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/inf_23_142
([13]) Hrvatska 2023. nije dostavila svoj inventar emisija pa je primila službenu opomenu. Stoga nije uključena u procjenu usklađenosti za emisije iz 2021.
([14]) Luksemburg, Poljska i Rumunjska.
([15]) Bugarska, Cipar, Irska, Latvija, Litva, Mađarska, Austrija, Portugal i Švedska.
([16]) Paket o povredama iz studenog (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/inf_23_5380).
([17]) Vidjeti: https://environment.ec.europa.eu/topics/air/reducing-emissions-air-pollutants/emissions-inventories_en?prefLang=hr.
([18]) Vidjeti procjenu na razini EU-a u izvješću o horizontalnom pregledu: https://circabc.europa.eu/ui/group/cd69a4b9-1a68-4d6c-9c48-77c0399f225d/library/a43a894a-191f-42c1-bb45-5dfc696ebdb3/details?download=true.

- previsoko ili prenisko procijenjene emisije i nedosljednosti unutar vremenskih nizova podataka,
- nedostatak transparentnosti metodologija i ponovnih izračuna u odnosu na prethodne inventare,
- potrebu za naprednijim metodama za procjenu emisija, kad je riječ o ključnim izvorima emisija, te za analizom nesigurnosti.

Preispitivanjem inventara ne ocjenjuje se samo kvaliteta podataka iz inventara, nego i može li se prihvatiti zahtjev države članice za fleksibilnost u skladu s člankom 5. Direktive. Člankom 5. stavkom 1. utvrđuju se uvjeti pod kojima države članice mogu prilagoditi svoje inventare. Konkretno, prilagodba se može provesti ako država članica primjenjuje poboljšane metode inventarizacije koje su nakon prvog utvrđivanja obveza smanjenja emisija ažurirane u skladu sa znanstvenim spoznajama.

Jedna država članica podnijela je 2021. nove zahtjeve za prilagodbu, dok je nekoliko drugih ponovno podnijelo zahtjeve za prethodno odobrene prilagodbe. Broj zahtjeva za fleksibilnost znatno se smanjio nakon dostave inventara 2022. To je posljedica uvođenja obveza smanjenja emisija izraženih u postocima, dok prethodno odobrene prilagodbe povezane s gornjim granicama emisija (koje se još uvijek primjenjuju u skladu s Direktivom 2001/81/EZ kako je utvrđeno u prijelaznoj odredbi iz članka 21. stavka 2. Direktive) više nisu valjane. Nakon uvođenja te promjene 2022. je zaprimljen samo jedan zahtjev za prilagodbu na temelju članka 5. stavka 1., koji je kasnije odobren i 2023. ponovno podnesen kao prethodno odobreni zahtjev. Komisija do danas nije zaprimila zahtjev ni za jednu od ostalih fleksibilnosti utvrđenih u članku 5. Direktive.

2.2. Predviđeno ispunjavanje obveza smanjenja emisija za razdoblje od 2020. do 2029. te od 2030. nadalje

U skladu s člankom 10. stavkom 2. Direktive države članice moraju svake dvije godine dostaviti projekcije emisija onečišćujućih tvari u zraku za 2020., 2025. i 2030. ([19]) kako bi se procijenilo jesu li na dobrom putu da ispune svoje obveze smanjenja emisija za razdoblje od 2020. do 2029., odnosno od 2030. nadalje. Projekcije razina emisija za 2025. ocjenjuju se i u odnosu na linearnu putanju smanjenja utvrđenu između obveza smanjenja emisija za razdoblje od 2020. do 2029. i za 2030. (u skladu s člankom 4. stavkom 2. Direktive). Projekcije moraju obuhvaćati scenarije „s mjerama” (samo postojeće mjere) i, prema potrebi, scenarije „s dodatnim mjerama” (postojeće mjere i planirane dodatne mjere) ([20]). Ako država članica predviđa da će ispuniti sve svoje obveze smanjenja emisija u okviru postojećih mjera, scenarij „s dodatnim mjerama” nije potreban. Komisija provodi i vlastito modeliranje kako bi dopunila predviđanja država članica radi procjene izgleda za usklađenost u različitim scenarijima. U trećem izvješću „Izgledi za čisti zrak” ([21]) sažeti su rezultati tog modeliranja.

([19]) U članku 10. stavku 2 upućuje se na tablicu C u Prilogu I. Direktivi (EU) 2016/2284, u kojoj su detaljno navedeni zahtjevi za izvješćivanje u pogledu emisija i projekcija.

([20]) U članku 8. stavku 5. Direktive (EU) 2016/2284 upućuje se na njezin Prilog IV. dio 2., u kojem su detaljno navedeni zahtjevi u pogledu projekcija.

([21]) COM(2022) 673 final.

Države članice posljednji su put podnijele izvješća 2023. Dvadeset dvije države članice ([22]) dostavile su projekcije na vrijeme kako bi se mogle detaljno preispitati ([23]). Kad je riječ o scenariju „s mjerama”, neusklađenost se najčešće predviđa za obveze smanjenja emisija NH_3 (za razdoblje od 2020. do 2029. i od 2030. nadalje), što pokazuje da su potrebne dodatne mjere za smanjivanje emisija NH_3. Slične predviđene neusklađenosti pojavile su se u slučaju NMHOS, NO_X i $PM_{2,5}$. Uz iznimku nekoliko specifičnih slučajeva čini se da ispunjavanje obveza smanjenja emisija SO_2 u EU-u trenutačno ne predstavlja problem.

U scenariju „s mjerama” analiza dodatno pokazuje da 13 država članica ([24]) predviđa da će 2025. ispuniti *sve* obveze smanjenja emisija za razdoblje od 2020. do 2029., dok se u slučaju obveza za 2030. taj broj smanjuje na osam ([25]) (vidjeti Prilog 1. ovom izvješću). Sve države članice koje neće ispuniti obveze smanjenja emisija s pomoću postojećih mjera moraju uvesti dodatne mjere. Međutim, dvije države članice koje u scenariju „s mjerama” predviđaju neusklađenost s jednom ili više obveza smanjenja emisija nisu izvijestile o scenariju „s dodatnim mjerama” ([26]).

Uz to, od 15 država članica koje su izvijestile o scenariju „s dodatnim mjerama” ([27]) četiri još uvijek ne predviđaju da će ispuniti sve obveze smanjenja emisija, ni do 2025. ni do 2030. ([28]). Kako bi ispunile te obveze, te će države članice (uz one koje u scenariju „s mjerama” predviđaju da neće biti usklađene i one koje nisu izvijestile o scenariju „s dodatnim mjerama”) morati uvesti dodatne mjere.

Projekcije koje su dostavile države članice ocijenjene su i u odnosu na linearnu putanju smanjenja utvrđenu između obveza smanjenja emisija za razdoblje od 2020. do 2029. i za 2030. (u skladu s člankom 4. stavkom 2. Direktive). Iako 13 država članica predviđa da će njihove emisije za 2025. biti u skladu s obvezom smanjenja emisija za razdoblje od 2020. do 2029. u okviru scenarija „s mjerama”, pri ocjenjivanju projekcija u odnosu na linearnu putanju smanjenja za 2025. taj se broj smanjuje na osam ([29]) (pritom se analizira scenarij „s mjerama” jer će do 2025. biti vrlo malo vremena da dodatne mjere proizvedu učinke).

Kako bi se mogla provesti pouzdana procjena budućeg rizika od neusklađenosti, projekcije moraju biti kvalitetne. To državama članicama omogućuje i da donesu dodatne ciljane mjere koje se odnose na sektore i izvore onečišćenja koji zahtijevaju ulaganje većeg truda. Komisija preispituje projekcije emisija država članica za svaki ciklus izvješćivanja (svake dvije godine) ([30]) i uzima u obzir najnovije smjernice za izvješćivanje. Komisija je 2023.

([22]) Hrvatska nije dostavila projekcije 2023. (i stoga je primila službenu opomenu), Španjolska, Mađarska i Slovenija dostavile su projekcije sa zakašnjenjem (nakon 15. svibnja 2023., tj. dva mjeseca nakon zakonskog roka za izvješćivanje), a Portugal je ponovno dostavio svoj podnesak za 2021. Kvaliteta tih podnesaka stoga se nije mogla provjeriti u okviru detaljnog tehničkog preispitivanja pa oni nisu uključeni u ovaj sažetak. Budući da je Njemačka dostavila projekcije nakon 26. travnja 2023., ali prije 15. svibnja 2023., njezin je podnesak preispitan, ali ne tako detaljno.

([23]) Detaljan sažetak preispitivanja projekcija za 2023. dostupan je u izvješću o horizontalnom pregledu.

([24]) Belgija, Bugarska, Cipar, Češka, Njemačka, Danska, Francuska, Grčka, Italija, Malta, Nizozemska, Slovačka i Finska.

([25]) Belgija, Cipar, Češka, Danska, Grčka, Italija, Nizozemska i Finska.

([26]) Austrija i Švedska.

([27]) Vidjeti poglavlje 3.3. u izvješću o horizontalnom pregledu iz 2023.

([28]) Za 2025.: Estonija, Irska, Litva i Poljska. Za 2030.: Bugarska, Irska, Luksemburg i Malta.

([29]) Belgija, Cipar, Češka, Danska, Grčka, Italija, Nizozemska i Finska.

([30]) Vidjeti: https://environment.ec.europa.eu/topics/air/reducing-emissions-air-pollutants/national-air-pollution-control-programmes-and-projections_en?prefLang=hr.

donijela delegirani akt ([31]) kojim se uvode ciljane izmjene dvaju priloga Direktivi, kojima se od država članica zahtijeva da od 2025. koriste najnoviji predložak ([32]) za izvješćivanje o projekcijama na temelju Konvencije UNECE-a o zraku. To će omogućiti izradu preciznijih projekcija emisija jer će se sektori koji su izvori emisija raščlaniti na isti način kao i u inventarima, što će državama članicama dati bolju osnovu za osmišljavanje dodatnih ciljanih mjera. Otprilike polovina država članica već je 2023. izvijestila o svojim projekcijama u raščlanjenijoj verziji predloška za podnošenje, iako korištenje te verzije još nije bilo obvezno.

3. ANALIZA NACIONALNIH PROGRAMA KONTROLE ONEČIŠĆENJA ZRAKA

3.1. Ispunjavanje pravnih zahtjeva

U skladu s člankom 6. stavkom 1. Direktive države članice moraju donijeti nacionalni program kontrole onečišćenja zraka (NAPCP) da bi pokazale kako namjeravaju ograničiti svoje godišnje antropogene emisije radi ispunjavanja obveza smanjenja emisija. NAPCP je središnji instrument upravljanja koji državama članicama omogućuje da koordiniraju i dogovaraju svoje politike i mjere kako bi osigurale ispunjavanje nacionalnih obveza smanjenja emisija. Prilikom pripreme tog programa moraju se savjetovati s nadležnim tijelima na različitim razinama i iz nekoliko različitih sektora, kao što su sektori okoliša, poljoprivrede, energetike, klime, prometa, industrije i financija. Posebno je važno osigurati usklađenost s planovima i programima za sva relevantna područja politike. Nadalje, NAPCP služi za obavještavanje o politikama kontrole onečišćenja u državi članici i uključivanje javnosti u postupak oblikovanja politika provedbom savjetovanja.

U skladu s člankom 6. stavkom 10. Direktive Komisija je format NAPCP-a odredila u Provedbenoj odluci Komisije (EU) 2018/1522 ([33]), u kojoj je na temelju članka 6. Direktive i dijela 1. Priloga III. Direktivi utvrđen obvezan i neobvezan sadržaj. Ključan dio obveznog sadržaja sastoji se od dodatnih mjera i politika odabranih za donošenje u državama članicama u cilju daljnjeg smanjenja emisija. Te je dodatne politike i mjere potrebno prijaviti preko internetskog alata za politike i mjere koji je razvila Europska agencija za okoliš („EEA-PaM Tool”). Komisija je u skladu s člankom 6. stavkom 9. Direktive pripremila i smjernice za izradu NAPCP-a ([34]). Te smjernice pomažu državama članicama da izrade NAPCP-a u propisanom formatu i u skladu sa zahtjevima Direktive. Rok za podnošenje prvih NAPCP-a bio je 1. travnja 2019., a potrebno ih je ažurirati barem svake četiri godine, odnosno i ranije ako je to potrebno zbog novih podataka. Određeni broj država članica trebao je 2023. podnijeti ažurirane NAPCP-e ([35]).

([31]) Delegirana direktiva Komisije (EU) 2024/299 od 27. listopada 2023. o izmjeni Direktive (EU) 2016/2284 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu metodologije za izvješćivanje o projekcijama emisija određenih atmosferskih onečišćujućih tvari.

([32]) Predložak iz Priloga IV. dostupan je ovdje: https://www.ceip.at/reporting-instructions/annexes-to-the-2023-reporting-guidelines.

([33]) Provedbena odluka Komisije (EU) 2018/1522 od 11. listopada 2018. o utvrđivanju zajedničkog formata nacionalnih programa kontrole onečišćenja zraka u skladu s Direktivom (EU) 2016/2284 Europskog parlamenta i Vijeća o smanjenju nacionalnih emisija određenih atmosferskih onečišćujućih tvari, SL L 256, 12.10.2018., str. 87.

([34]) Komunikacija Komisije o smjernicama za izradu nacionalnih programa kontrole onečišćenja zraka u skladu s Direktivom (EU) 2016/2284 Europskog parlamenta i Vijeća o smanjenju nacionalnih emisija određenih atmosferskih onečišćujućih tvari, SL C 77, 1.3.2019., str 1.

([35]) Budući da sve države članice nisu dostavile prvi NAPCP do 1. travnja 2019., ažurirani NAPCP-i i dalje će se dostavljati tijekom 2024. (i kasnije) u skladu sa zahtjevom za ažuriranje svake četiri godine.

Zbog znatnih kašnjenja u dostavljanju prvih NAPCP-a postupci zbog povrede prava zbog nepodnošenja pokrenuti su za pet država članica u veljači ([36]) i srpnju 2020. ([37]) Sve te države članice naknadno su podnijele svoj NAPCP, pa su ti postupci zaključeni.

Komisija je od svibnja 2020. (krajnji rok za podnošenje NAPCP-a razmatran u prvom izvješću o provedbi) zaprimila i analizirala prve NAPCP-e koje su podnijele Grčka, Italija, Luksemburg i Rumunjska te ažurirane NAPCP-e iz Belgije, Cipra, Danske, Estonije, Finske i Francuske. Komisija je nedavno primila i ažurirane NAPCP-e iz Nizozemske, Poljske i Češke, ali oni još nisu bili detaljno analizirani u trenutku sastavljanja ovog izvješća ([38]). Osim toga, Irska i Luksemburg dostavili su ažurirane politike i mjere u skladu s člankom 6. stavkom 4., obuhvaćene u sljedećem odjeljku.

Od 10 NAPCP-a primljenih od svibnja 2020. šest država članica upotrijebilo je zajednički format NAPCP-a ([39]), tri države članice djelomično su ga upotrijebile ([40]), a jedna ga uopće nije upotrijebila ([41]).

Na temelju članka 6. stavka 5. Direktive države članice moraju se o nacrtu NAPCP-a savjetovati s javnošću u skladu s Direktivom 2003/35/EZ ([42]). Od četiri države članice koje su dostavile prvi NAPCP u razdoblju obuhvaćenom ovim izvješćem tri ([43]) su provele javno savjetovanje, a jedna ([44]) nije dostavila dokaze o tome da je provedeno savjetovanje. Od šest ažuriranih NAPCP-a za dva ([45]) je provedeno javno savjetovanje, za jedan ([46]) nema jasnih podataka, a tri ([47]) nisu sadržavala dokaze o tome da je provedeno javno savjetovanje.

U većini analiziranih NAPCP-a obvezni sadržaj je naveden u potpunosti ili uz relativno male nedostatke ([48]), no općenito nedostaje pojedinosti o dodatnim politikama i mjerama, što je otežalo dubinsku analizu. Većina država članica dostavila je malo informacija o neobveznom sadržaju.

Projekcije koje su države članice upotrijebile u svojem NAPCP-u u većini slučajeva ([49]) odgovaraju njihovim najnovijim dostavljenim projekcijama emisija onečišćujućih tvari u zrak u skladu s člankom 10. stavkom 2. Direktive. U slučaju triju država članica ([50]) utvrđene su velike nedosljednosti, a u slučaju jedne države članice ([51]) manje nedosljednosti. Pouzdane i dosljedne projekcije važne su za osmišljavanje ciljanih politika i mjera.

([36]) Grčka, Malta i Rumunjska.
([37]) Italija i Luksemburg.
([38]) Analiza NAPCP-a uključenih u ovo izvješće slijedi Privremeno izvješće o horizontalnom pregledu NAPCP-a za 2023., koje je dovršeno u prosincu 2023.
([39]) Belgija, Cipar, Finska, Francuska, Grčka i Luksemburg.
([40]) Danska, Rumunjska i Italija.
([41]) Estonija.
([42]) Direktiva 2003/35/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26. svibnja 2003. o osiguravanju sudjelovanja javnosti u izradi određenih planova i programa koji se odnose na okoliš, SL L 156, 25.6.2003., str. 17.
([43]) Luksemburg, Rumunjska i Grčka.
([44]) Italija.
([45]) Danska i Finska.
([46]) Francuska.
([47]) Belgija, Cipar i Estonija.
([48]) Belgija, Cipar, Danska, Estonija, Finska, Grčka, Italija i Rumunjska.
([49]) Belgija, Danska, Estonija, Finska, Francuska i Rumunjska.
([50]) Cipar, Grčka i Italija.
([51]) Luksemburg.

Svi NAPCP-i primljeni od država članica i njihove procjene objavljuju se na internetskim stranicama Komisije ([52]).

3.2. Analiza dostavljenih dodatnih politika i mjera

Države članice koje postojećim politikama nisu ispunile ili se ne očekuje da će ispuniti svoje obveze smanjenja emisija moraju, kako bi ih ispunile, u svojim NAPCP-ima navesti dodatne politike i mjere – i one čije su donošenje razmatrale i one koje su stvarno odabrale. Njih moraju prijaviti preko internetskog alata za politike i mjere „EEA-PaM Tool", kojim upravlja Europska agencija za okoliš.

Ovaj odjeljak odnosi se na države članice koje su dostavile prvi ili ažurirani NAPCP (Belgija, Cipar, Danska, Estonija, Grčka, Finska, Francuska, Italija, Luksemburg i Rumunjska) te dvije države članice (Irska i Luksemburg) koje su izvijestile samo o ažuriranju politika i mjera (u skladu s člankom 6. stavkom 4. Direktive), kako je navedeno u odjeljku 3.1.

Opseg i podrobnost izvješća država članica o dodatnim politikama i mjerama razlikuju se ovisno o zemlji i mjeri. Na temelju najnovijeg preispitivanja NAPCP-ova te politika i mjera ([53]) očito je da i dalje postoje nedostaci koji su utvrđeni u prethodnim preispitivanjima i ukratko navedeni u prvom izvješću o provedbi. Ti nedostaci uključuju:

- nedostatne informacije na temelju kojih bi se moglo ocijeniti je li doista riječ o dodatnim politikama i mjerama te bi li one pomogle državi članici da postigne usklađenost; nadalje, za otprilike trećinu politika i mjera koje su prijavljene kao dodatne u scenariju „s dodatnim mjerama" datumi početka provedbe bili su znatno prije 2023., čime se dovodi u pitanje njihov status „dodatnih",
- nedostatak kvantifikacije učinaka politika i mjera na smanjenje emisija (i ako su učinci kvantificirani, nedostaju informacije na temelju kojih bi se moglo ocijeniti jesu li realni) te
- općenito i uz napomenu da se kvaliteta izvješćivanja razlikuje među državama članicama, nedostatak informacija o oblikovanju i ciljevima politika i mjera koje bi omogućile procjenu njihove vjerodostojnosti.

Te se točke odnose i na prve NAPCP-e koje su države članice dostavile nakon izvješća o provedbi za 2020. Kad je riječ o tim NAPCP-ima, Grčka nije razmotrila donošenje dodatnih politika i mjera jer predviđa da će ispuniti sve svoje obveze smanjenja emisija iz scenarija „s mjerama", dok je Italija odabrala 24, a Rumunjska 33 dodatne politike i mjere usmjerene na sve onečišćujuće tvari. U slučaju Italije politike i mjere uglavnom su usmjerene na sektore potrošnje energije, poljoprivrede i prometa, a u slučaju Rumunjske na sektore potrošnje energije, prometa i industrije. U svim prvim dostavljenim NAPCP-ima odabrane su poljoprivredne mjere iz dijela 2. Priloga III. Direktivi ili su dostavljeni dokazi da su te mjere već uspostavljene i provedene u okviru drugih programa ili akcijskih planova.

Od šest država članica koje su 2023. ponovno podnijele NAPCP, Belgija, Danska i Finska nisu razmotrile donošenje dodatnih politika i mjera jer predviđaju da će ispuniti sve svoje

([52]) https://environment.ec.europa.eu/topics/air/reducing-emissions-air-pollutants/national-air-pollution-control-programmes-and-projections_en?prefLang=hr.

([53]) https://circabc.europa.eu/ui/group/cd69a4b9-1a68-4d6c-9c48-77c0399f225d/library/52f82bad-1dae-4ead-869c-d2bf757621f2/details (Preispitivanje NAPCP-a) i https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/dashboards/overview-of-compliant-air-pollution-policies (Pregled politika i mjera EEA-e).

obveze smanjenja emisija iz scenarija „s mjerama”. Kad je riječ o ostalim dostavljenim politikama i mjerama ([54]), doneseni su sljedeći detaljniji zaključci:

- Prema informacijama dostavljenima preko alata EEA-PaM Tool, od 78 dodatnih pojedinačnih politika i mjera koje su se razmatrale njih 48 odabrano je za donošenje (62 % razmatranih politika i mjera). Udio razmatranih politika i mjera koje su naknadno odabrane za donošenje znatno se razlikovao među državama članicama (neke su odabrale sve razmatrane politike i mjere, a neke nisu odabrale nijednu).
- Glavni problem s kojim se suočavaju države članice jest kako smanjiti emisije onečišćujućih tvari iz najvećih izvora emisija: poljoprivrede (NH_3); izgaranja u komercijalnom sektoru, institucijalnom sektoru i sektoru kućanstava te u cestovnom prometu ($PM_{2,5}$); te industrijske primjene otapala (NMHOS). Analizom politika i mjera utvrđeno je da su države članice dale prednost razmatranju i donošenju politika i mjera za sektore koji najviše doprinose emisijama. Za donošenje je odabrano više od dvije trećine politika i mjera koje su se razmatrale za poljoprivredni sektor te više od polovine politika i mjera razmatranih u području prometa i potrošnje energije. Međutim, vrlo je mali broj politika i mjera razmatran i odabran za donošenje u sektorima industrijskih procesa i gospodarenja otpadom.
- Jedna država članica ([55]) dostavila je preko alata EEA-PaM Tool jednu „politiku i mjeru”, što je zapravo bio cijeli NAPCP bez dodatnih pojedinosti o pojedinačnim politikama i mjerama odabranima za donošenje. To se smatra nedostatnim.

3.3. Povezanost NAPCP-a i drugih planova

Postoje brojne veze između politika za čisti zrak i klimatskih/energetskih politika jer emisije stakleničkih plinova i onečišćujućih tvari u zraku često potječu iz istih izvora. Stoga jedna mjera često može doprinijeti i postizanju ciljeva poboljšanja kvalitete zraka i klimatskih ciljeva (npr. razvoj čistih načina prijevoza, bolja izolacija zgrada kako bi se smanjila potrošnja energije). Međutim, ponekad može doći i do kompromisa (npr. upotreba bioenergije za grijanje kućanstava).

Propisi o kvaliteti zraka i energetski/klimatski propisi međusobno su povezani i zato treba uspostaviti veze između NAPCP-a i nacionalnih energetskih i klimatskih planova (NECP-i) ([56]), koji se dostavljaju na temelju Uredbe (EU) 2018/1999 ([57]). U smjernicama Komisije o izradi NAPCP-a države članice posebno se pozivaju da pri izradi svojih NAPCP-a razmotre planirane politike i mjere i s obzirom na obveze povezane s klimom i energijom. S druge strane, u smjernicama Komisije ([58]) za ažuriranje NECP-a države članice se potiču

([54]) Informacije u nastavku uključuju politike i mjere koje su Irska i Luksemburg dostavili u skladu s člankom 6. stavkom 4. te prvi NAPCP Rumunjske, koji je zbog kasnog podnošenja bio obuhvaćen Privremenim izvješćem o horizontalnom pregledu NAPCP-a za 2023.

([55]) Francuska

([56]) Vidjeti: Direktiva (EU) 2016/2284, članak 1. (sinergije); Prilog III., dio 1. (dosljednost u pogledu prioriteta); Prilog IV., dio 2. (dosljednost u pogledu projekcija). Usporedno vidjeti Uredbu (EU) 2018/1999, Prilog I., odjeljak A, točku 5.1. podtočku i., u skladu s kojom je potrebno izvijestiti o predviđenom učinku planiranih politika i mjera na emisije onečišćujućih tvari u zraku reguliranih u skladu s Direktivom (EU) 2018/2284.

([57]) Uredba (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o upravljanju energetskom unijom i djelovanjem u području klime, izmjeni uredaba (EZ) br. 663/2009 i (EZ) br. 715/2009 Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva 94/22/EZ, 98/70/EZ, 2009/31/EZ, 2009/73/EZ, 2010/31/EU, 2012/27/EU i 2013/30/EU Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 2009/119/EZ i (EU) 2015/652 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 525/2013 Europskog parlamenta i Vijeća, SL L 328, 21.12.2018., str. 1.

([58]) Obavijest Komisije 2022/C 495/02 o smjernicama državama članicama za ažuriranje nacionalnih energetskih i klimatskih planova za razdoblje 2021. – 2030.

da svoje NECP-e ažuriraju u skladu s ažuriranjima NAPCP-a, pri čemu posebnu pozornost treba posvetiti jačanju procjene učinka planiranih politika i mjera na emisije onečišćujućih tvari u zrak.

Zbog različitih zakonskih rokova i kašnjenja u dostavi NAPCP-a i NECP-a, datumi podnošenja možda neće biti usklađeni. Stoga će njihovu usklađenost možda biti potrebno osigurati na temelju nacrta NECP-a. Međutim, veze između zraka i klime/energije trebale bi biti vidljive u konačnim NECP-ima koje države članice trebaju dostaviti do 30. lipnja 2024. Prema Komisijinoj ocjeni nacrta ažuriranih NECP-a za 2023. ([59]) više od polovine dostavljenih planova nije uključivalo potrebne informacije o učinku politika na predviđene emisije glavnih onečišćujućih tvari u zraku u skladu s Direktivom ni o usklađivanju NAPCP-a s energetskim i klimatskim programima.

Prema najnovijoj procjeni ([60]) u NAPCP-ima se općenito dobro opisuju prioriteti u području energije i klimatskih promjena unutar okvira politike. Većina je država članica uključila informacije o ključnim ciljnim vrijednostima smanjenja stakleničkih plinova, kao i o svojim ciljevima u pogledu energije iz obnovljivih izvora i energetske učinkovitosti. Tri države članice ([61]) u svojim dostavljenim politikama i mjerama jasno navode da su sve politike i mjere osmišljene u skladu s njihovim NECP-ima.

Međutim, analiza NAPCP-a upućuje na to da bi se veze između politika čistog zraka i klimatskih i energetskih politika mogle ojačati te da bi ta dva postupka planiranja trebalo dodatno integrirati kako bi se povećala učinkovitost temeljnih politika. To bi uključivalo sustavniju procjenu veza između politika o kvaliteti zraka te klimatskih i energetskih politika, uključujući sinergije i kompromise ([62]) među njima. Komisija će istražiti načine za poboljšanje tog aspekta u budućim evaluacijama na temelju Uredbe (EU) 2018/1999 i Direktive.

Osim povezanosti s energetskim i klimatskim mjerama, u NAPCP-ima bi se trebale nastojati postići i sinergije s poljoprivrednim mjerama, prije svega kako bi se smanjile emisije amonijaka. Amonijak se prvenstveno ispušta u okviru poljoprivredne djelatnosti, iz gospodarenja stokom i iz uzgoja usjeva ([63]). Komisija trenutačno pokušava riješiti problem hranjivih tvari na integriran način, što je u tom kontekstu važno jer se tako uspostavljaju jasnije veze između politika u području zraka, vode, tla, bioraznolikosti i poljoprivrednih politika. Važni primjeri uključuju strategiju „od polja do stola” ([64]) i novu zajedničku poljoprivrednu politiku.

Komisija je, primjerice, pratila uključivanje pitanja čistog zraka u strateške planove država članica za 2023. u okviru zajedničke poljoprivredne politike za razdoblje 2023. – 2027. U tom kontekstu, s obzirom na probleme u provedbi Direktive o nacionalnim gornjim graničnim vrijednostima emisija, a posebno činjenicu da mnoge države članice nisu dodatno smanjile emisije amonijaka, Komisija potiče države članice na osmišljavanje i

([59]) COM(2023) 796 final.
([60]) https://circabc.europa.eu/ui/group/cd69a4b9-1a68-4d6c-9c48-77c0399f225d/library/52f82bad-1dae-4ead-869c-d2bf757621f2/details
([61]) Cipar, Luksemburg i Rumunjska.
([62]) Kao primjer kompromisa dvije su države članice (Cipar i Irska) za donošenje odabrale politike i mjere čiji su prioritet bili ciljevi utvrđeni u NECP-u koji su bili u suprotnosti s postizanjem smanjenja emisija NH_3. Te su politike i mjere odabrane u cilju smanjenja emisija stakleničkih plinova, ali vjerojatno će povećati emisije NH_3 ako se ne poprate mjerama za smanjenje tih emisija.
([63]) Više od 90 % emisija amonijaka u EU-u potječe iz poljoprivrede(https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/dashboards/necd-directive-data-viewer-7).
([64]) COM(2020) 381 final.

provedbu intervencija i pokazatelja rezultata koji su izravno povezani sa smanjenjem emisija amonijaka.

4. ANALIZA UČINAKA SMANJENJA EMISIJA

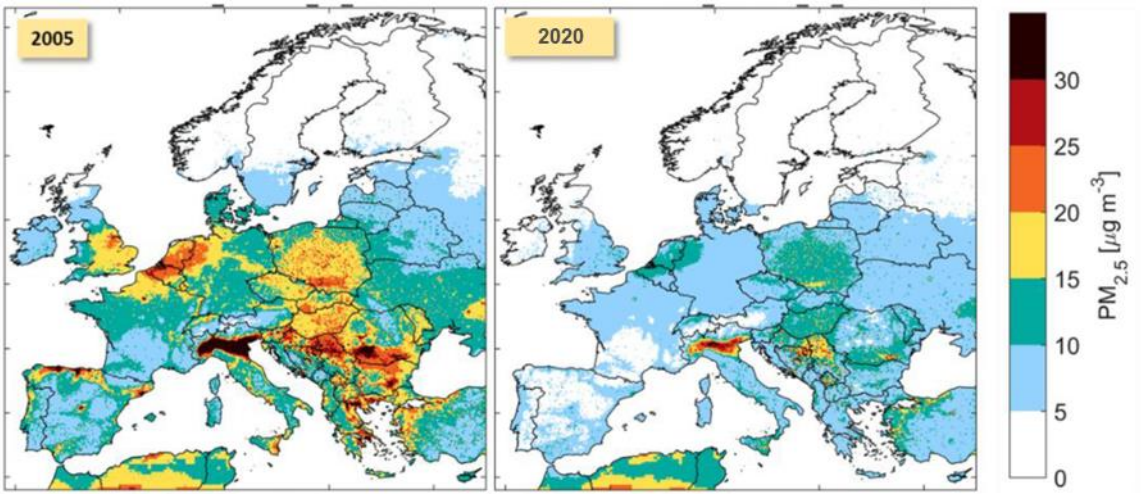
4.1. Učinci na kvalitetu zraka i zdravlje ljudi

Smanjenje emisija onečišćujućih tvari dovodi do smanjenja koncentracija onečišćujućih tvari, poboljšanja kvalitete zraka te smanjenja morbiditeta i smrtnosti povezanih s onečišćenjem zraka ([65]).

Na slici 2 prikazane su promjene godišnje srednje koncentracije $PM_{2,5}$, onečišćujuće tvari u zraku s najgorim učinkom na zdravlje ljudi, u razdoblju 2005. – 2020.

Iako se stanje s vremenom poboljšalo ([66]), ti zemljovidi pokazuju da su koncentracije u brojnim regijama daleko iznad godišnje razine od 5 µg/m^3 preporučene u Smjernicama SZO-a iz 2021. ([67])

U trećem izvješću „Izgledi za čisti zrak" ([68]) predviđaju se dodatna poboljšanja u budućnosti, ali to i dalje neće biti dovoljno da se razina iz smjernica SZO-a svugdje postigne u okviru osnovnog scenarija.

Slika 2: Godišnje srednje koncentracije $PM_{2,5}$ u 2005. i 2020. (izvor: prilagođeno na temelju popratne studije trećeg izvješća „Izgledi za čisti zrak" ([69]))

Te promjene u koncentracijama dovele su do promjena u broju ljudi izloženih štetnim razinama koncentracija onečišćujućih tvari.

Na slici 2 prikazano je znatno smanjenje broja osoba izloženih razinama $PM_{2,5}$ većima od 20 µg/m^3 (sa 140 milijuna na 14 milijuna). To pokazuje i da samo manji broj ljudi u EU-u

([65]) https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/health-impacts-of-exposure-to

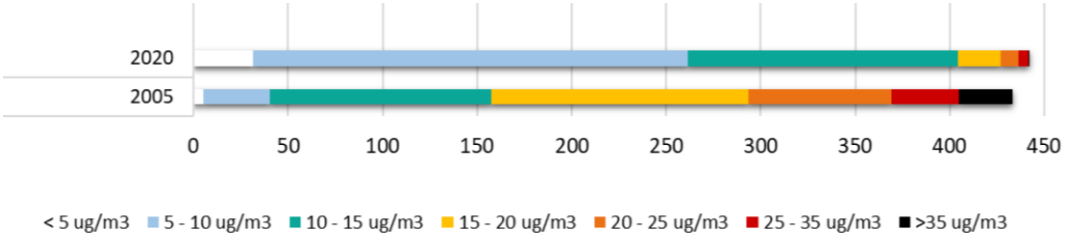
([66]) Uočeno poboljšanje godišnje srednje koncentracije $PM_{2,5}$ uglavnom nije povezano s mjerama ograničenja kretanja zbog pandemije bolesti COVID-19. Prema podacima EEA-e, utjecaj tih mjera na godišnju srednju razinu $PM_{2,5}$ nije bio veći od srednjeg smanjenja od 5 % na svim postajama za praćenje. Te su mjere više utjecale na smanjenje koncentracija NO_2 (https://www.eea.europa.eu/publications/status-of-air-quality-in-Europe-2022).

([67]) https://iris.who.int/handle/10665/345329

([68]) COM(2022) 673.

([69]) Klimont i dr., *Support to the development of the third Clean Air Outlook*, IIASA, 2022.

(31 milijun u 2020.) uživa kvalitetu zraka koja je u skladu s preporukama iz najnovijih smjernica SZO-a.

Slika 3: Stanovništvo EU-27 (u milijunima ljudi) izloženo različitim koncentracijama $PM_{2,5}$ (izvor: prilagođeno na temelju trećeg izvješća „Izgledi za čisti zrak")

Iako kretanja tijekom vremena pokazuju poboljšanje stanja, 97 % gradskog stanovništva EU-a 2021. je i dalje bilo izloženo koncentracijama sitnih lebdećih čestica višima od onih iz najnovijih smjernica SZO-a.

Najviše koncentracije lebdećih čestica zabilježene su u srednjoistočnoj Europi i sjevernoj Italiji (kako je prikazano na slici 2), prvenstveno zbog izgaranja krutih goriva za grijanje u kućanstvima i industriji ([70]).

Onečišćenju zraka često su posebno izložene siromašnije regije u Europi (20 % najnižeg BDP-a po stanovniku), s razinama $PM_{2,5}$ koje su za otprilike trećinu više nego u bogatijim regijama ([71]) ([72]). Vjerojatnije je da će zdravstvenim rizicima zbog onečišćenja zraka biti izložene ranjive skupine kao što su starije osobe, osobe s već postojećim zdravstvenim problemima te djeca i trudnice, dok socioekonomski čimbenici mogu doprinijeti stupnju izloženosti.

Ukupno smanjenje negativnih učinaka onečišćenja zraka na zdravlje tijekom vremena (smanjenje broja preuranjenih smrtnih slučajeva koji se mogu pripisati izloženosti ukupnoj koncentraciji $PM_{2,5}$ gotovo za polovinu u razdoblju 2005. – 2020.) pokazuje da je EU na dobrom putu da ostvari cilj „nulte stope onečišćenja" odnosno smanjenja učinaka onečišćenja zraka na zdravlje za više od 55 % do 2030. u odnosu na 2005. ([73]) Kako bi se taj trend nastavio, Komisija nastoji osigurati pravilnu provedbu direktiva o kvaliteti zraka. U veljači 2024. u tijeku je bilo još 25 postupaka zbog povrede zbog loše primjene direktiva o kvaliteti zraka u 16 država članica ([74]). Sud je donio odluku u 15 predmeta ([75]).

([70]) EEA, *Europe's air quality status 2023*. https://www.eea.europa.eu/publications/europes-air-quality-status-2023

([71]) https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/income-related-environmental-inequalities-associated

([72]) https://discomap.eea.europa.eu/atlas/?page=Combined-risks-and-inequalities&views=PM%E2%82%82.%E2%82%85--vs-GDP

([73]) COM(2022) 673 final.

([74]) Odnosi se na Belgiju, Bugarsku, Češku, Njemačku, Francusku, Grčku, Španjolsku, Italiju, Hrvatsku, Mađarsku, Poljsku, Portugal, Rumunjsku, Švedsku, Sloveniju i Slovačku.

([75]) Odnosi se na Bugarsku, Grčku, Francusku, Italiju, Mađarsku, Poljsku, Slovačku i Rumunjsku za PM_{10}; Njemačku, Grčku, Španjolsku, Francusku, Italiju i Portugal za NO_2 te na Bugarsku za SO_2.

4.2. Učinci na ekosustave

Onečišćenje zraka ne samo da šteti ljudskom zdravlju, već dovodi i do zakiseljavanja, eutrofikacije i stvaranja prizemnog ozona, što je sve štetno za ekosustave (slatkovodne i kopnene, poluprirodne i poljoprivredne) i bioraznolikost.

Treće izvješće „Izgledi za čisti zrak" pokazalo je da se područje ekosustava EU-a na kojem se premašuju kritična opterećenja za zakiseljavanje smanjilo s 9,0 % na 5,5 % ukupnog područja ekosustava u razdoblju 2015. – 2020. U odnosu na područje koje je zahvaćeno zakiseljavanjem, područje ekosustava na kojem taloženje dušika premašuje kritična opterećenja za eutrofikaciju mnogo je veće. Zabilježeno je i manje relativno poboljšanje, a udio područja ekosustava na kojem taloženje dušika premašuje kritična opterećenja smanjio se s 80,2 % na 74,9 % u razdoblju 2015. – 2020.

Na razini država članica najveća prekoračenja kritičnih opterećenja za dušik 2021. zabilježena su u dolini rijeke Po u Italiji, na graničnim područjima između Nizozemske i Njemačke, duž granice između Danske i Njemačke te u sjeveroistočnoj Španjolskoj, s nekim dodatnim žarišnim točkama u Nizozemskoj i njezinim pograničnim područjima s Belgijom ([76]).

To znači da će države članice morati uvesti dodatne mjere ([77]) kako bi se smanjili učinci eutrofikacije zbog onečišćenja zraka, odnosno kako bi se do 2030. ostvario cilj nulte stope onečišćenja u EU-u u vezi sa smanjenjem za 25 % površine ekosustava EU-a u kojima onečišćenje zraka ugrožava bioraznolikost.

Člankom 9. i člankom 10. stavkom 4. Direktive od država članica zahtijeva se da svake četiri godine, počevši od 1. srpnja 2019., izvješćuju o tim učincima na ekosustave na temelju reprezentativne mreže lokacija o kojoj je trebalo izvijestiti do 1. srpnja 2018. Europska komisija objavila je Obavijest Komisije ([78]) i neobvezni obrazac za izvješćivanje s popratnim vodičem ([79]) kako bi se državama članicama olakšalo izvješćivanje o učincima na ekosustave i naknadna analiza. U oba ciklusa izvješćivanja (2018. – 2019. i 2022. – 2023.) sve su države članice ispunile svoje obveze izvješćivanja.

Komisijina ocjena prvog ciklusa izvješćivanja država članica pokazala je da mreža lokacija i dostavljeni podaci nisu bili dovoljno reprezentativni ni primjereni za praćenje učinaka onečišćenja zraka na ekosustave. Oslanjajući se na iskustva stečena u tom prvom ciklusu izvješćivanja, Komisija je uz potporu stručnjaka EEA-e i država članica izradila smjernice za odabir lokacija ([80]). Tim se smjernicama nastoji svakoj državi članici pomoći da uspostavi reprezentativnu mrežu za praćenje. Neobvezni obrazac za izvješćivanje ([81]) prilagođen je na temelju povratnih informacija država članica i EEA-e. Analiza drugog ciklusa izvješćivanja pokazuje povećanje ukupnog broja prijavljenih lokacija i parametara u odnosu na prvo podnošenje (+14 %). Iako je distribucija lokacija bolje usklađena s

([76]) EEA, *Eutrophication caused by atmospheric nitrogen deposition in Europe*, 2023.
([77]) COM(2022) 673 final.
([78]) Obavijest Komisije o praćenju ekosustava u skladu s člankom 9. i Prilogom V. Direktivi (EU) 2016/2284 Europskog parlamenta i Vijeća o smanjenju nacionalnih emisija određenih atmosferskih onečišćujućih tvari (Direktiva o nacionalnim gornjim graničnim vrijednostima emisija), SL C 92, 11.3.2019.
([79]) https://ec.europa.eu/environment/air/reduction/ecosysmonitoring.htm
([80]) https://circabc.europa.eu/ui/group/cd69a4b9-1a68-4d6c-9c48-77c0399f225d/library/85f4b9c0-e232-42b7-9940-9262f75ac625/details
([81]) https://circabc.europa.eu/ui/group/cd69a4b9-1a68-4d6c-9c48-77c0399f225d/library/2922dd49-80d6-4fd1-b510-812dab4da6be/details

distribucijom vrsta ekosustava u cijelom EU-u, vrste ekosustava „rijeke i jezera” te „šumsko područje i šuma” i dalje su prekomjerno zastupljene, dok su zemljišta pod usjevima te lokacije močvarnih zemljišta i vriština/guštara i dalje nedovoljno zastupljene. Znatne razlike među skupovima podataka koje su države članice prijavile tijekom ta dva ciklusa (prostorne i vremenske razlike te razlike u pogledu praćenja vrsta lokacija, mjernih protokola i parametara koji se prate) otežavaju ocjenjivanje na razini EU-a. To onemogućuje i određivanje referentne točke za buduće ocjenjivanje dugoročne djelotvornosti Direktive.

Države članice ne moraju nužno uspostaviti nove postaje za praćenje da bi ispunile svoje obveze praćenja učinaka onečišćenja zraka na ekosustave. Direktivom se od država članica izričito zahtijeva da primjenjuju troškovno učinkovit pristup tako da postignu koordinaciju s drugim programima praćenja. Čini se da se taj pristup u velikoj mjeri primjenjuje u državama članicama jer je većina dostavljenih podataka u skladu s međunarodnim protokolima, kao što su protokoli iz međunarodnih programa suradnje ili iz drugih direktiva EU-a. Tako se ograničavaju administrativni troškovi povezani sa zahtjevima Direktive u pogledu praćenja učinaka na ekosustave.

Iako se u predlošku NAPCP-a navodi da bi države članice trebale izvijestiti (u okviru neobveznog sadržaja) o učincima na okoliš iz projekcije za scenarij „s dodatnim mjerama”, ti učinci nisu prijavljeni ni u jednom od NAPCP-ova te ni u jednoj od dosad dostavljenih dodatnih politika i mjera.

4.3. Troškovi i koristi smanjenja emisija onečišćujućih tvari u zraku

Informacije o troškovima i koristima politika i mjera koje su odabrale države članice ponekad su navedene u NAPCP-ima, ali to nije obvezno. Od 10 NAPCP-a analiziranih za ovo izvješće samo dva ([82]) sadržavaju takve informacije. Iako se cijeni trud koji su te dvije države članice uložile kako bi dostavile procjene, bilo je određenih nedosljednosti, a neke su informacije nedostajale. Na primjer, u informacijama koje je Rumunjska dostavila o paketima usmjerenima na više onečišćujućih tvari nije jasno kako se troškovi, koristi i trošak po toni onečišćujućih tvari čija se koncentracija smanjuje dijele na više onečišćujućih tvari. Osim toga, iako je Cipar dostavio procjene troškova za dvije pojedinačne politike i mjere, trošak po toni NH_3 čija se koncentracija smanjuje smatra se nerealnim. Ograničeno izvješćivanje o troškovima mjera koje su predložile države članice može pobuditi sumnju u to je li osigurano potpuno financiranje njihove provedbe. Iako procjene troškova uvelike ovise o nacionalnim okolnostima, izvješćivanje o tim procjenama omogućilo bi analizu relativne učinkovitosti različitih mjera. To bi pak pomoglo pri donošenju budućih političkih odluka u predmetnim državama članicama ili u drugim državama članicama (zahvaljujući uzajamnom učenju).

Komisija i dalje potiče države članice da u budućim izvješćima dostave više informacija o troškovima i koristima svojih mjera za smanjenje emisija onečišćujućih tvari u zraku jer su te informacije ključne za razvoj budućih mjera. U međuvremenu, taj će se aspekt s pomoću metodologije modeliranja analizirati u sljedećem izvješću „Izgledi za čišći zrak”.

Komisija je u okviru trećeg izvješća „Izgledi za čisti zrak” provela analizu troškova i koristi za buduće godine. U tu su svrhu razmotrene koristi od smanjenja onečišćenja (manje štete za zdravlje i ekosustav te manje štete za materijale) u odnosu na troškove mjera za smanjenje onečišćenja. U okviru analize troškova i koristi procijenjeni su učinci

([82]) Rumunjska (prvi podnosak) i Cipar (ažurirani podnesak).

onečišćenja zraka na zdravlje i oni koji nisu povezani sa zdravljem te im je dodijeljena novčana vrijednost ([83]). To je pokazalo da učinci na zdravlje očito premašuju učinke koji nisu povezani sa zdravljem. Na primjer, u *osnovnom* scenariju ukupna šteta za zdravlje uzrokovana onečišćenjem zraka 2025. konzervativno se procjenjuje na oko 173 milijarde EUR godišnje ([84]), dok se šteta koja nije povezana sa zdravljem (materijali, usjevi, šume, ekosustavi) procjenjuje na između 33 milijarde EUR i 41 milijardu EUR godišnje (sve u cijenama iz 2015.), ovisno o metodi vrednovanja primijenjenoj za izračun štete u ekosustavu. S druge strane, troškovi mjera za smanjenje onečišćenja zraka u EU-27 u 2025. procjenjuju se na 77 milijardi EUR godišnje (u cijenama iz 2015.), što je znatno niže od troškova učinaka onečišćenja zraka. Rezultati modeliranja pokazuju da scenariji s ambicioznijim politikama za čisti zrak sustavno pružaju neto izravne koristi (tj. koristi umanjene za troškove) u odnosu na osnovni scenarij. Ambicioznije politike za čisti zrak pozitivno utječu i na BDP EU-a 2030., koji bi se povećao za od 0,26 % do 0,28 % u odnosu na osnovni scenarij.

5. OSTALI ASPEKTI PROVEDBE DIREKTIVE

5.1. Mjere EU-a koje podupiru provedbu Direktive

U skladu s člankom 12. Direktive Komisija mora redovito organizirati Europski forum za čisti zrak kako bi doprinijela koordiniranoj provedbi zakonodavstva i politika EU-a u području kvalitete zraka. Od prvog izvješća 2020. Komisija je u suradnji s određenim državama članicama organizirala još dva Europska foruma za čisti zrak, u Madridu 18. i 19. studenog 2021. i Rotterdamu 23. i 24. studenog 2023. ([85]) Oba su događanja pobudila veliko zanimanje dionika iz vlade i industrije te nevladinih organizacija i građana.

Forum za čisti zrak 2021. održan je nakon objave najnovijih smjernica SZO-a o kvaliteti zraka i za vrijeme pripreme revizije zakonodavstva EU-a o kvaliteti zraka. U prvom su planu bile teme nulte stope onečišćenja i zdravlja, suradnje s gradovima i građanima, pristupa pravosuđu i povezivanja čistog zraka s politikama u području klime i bioraznolikosti.

Forum za čisti zrak 2023. nadovezao se na aktualnu reviziju pravila EU-a o kvaliteti zraka, a glavne teme bile su socijalna nejednakost povezana s kvalitetom zraka, prostorno planiranje i multimodalni prijevoz, emisije onečišćujućih tvari u zrak iz pomorskog prometa, zdrav način života, vještine i radna mjesta za čisti zrak te razmjena znanja.

Komisija je u suradnji s Odborom regija uspostavila i platformu dionika za nultu stopu onečišćenja ([86]) kako bi olakšala provedbu vodećih inicijativa i mjera utvrđenih u akcijskom planu za postizanje nulte stope onečišćenja.

Platforma okuplja dionike i stručnjake iz različitih područja politika, kao što su zdravlje, poljoprivreda, istraživanje i inovacije, promet, digitalizacija i okoliš. Njezini ciljevi obuhvaćaju utvrđivanje zajedničke vizije o tome kako postići nultu stopu onečišćenja,

([83]) Kako je objašnjeno u izvješću Klimonta i dr. *Support to the development of the third Clean Air Outlook*, IIASA, 2022. i poglavlju 5. njegova priloga.

([84]) Ako se u obzir uzmu samo učinci izloženosti koncentracijama onečišćujućih tvari koje su više od razina iz smjernica SZO-a, primijeni konzervativna metoda vrednovanja preuranjenih smrti („VOLY”) i potpuno isključe učinci izloženosti NO_2 kako bi se izbjeglo moguće dvostruko računanje.

([85]) https://environment.ec.europa.eu/topics/air/clean-air-forum_en?prefLang=hr

([86]) https://environment.ec.europa.eu/strategy/zero-pollution-stakeholder-platform_en?prefLang=hr

riješiti međusobno povezane izazove, kao što su jačanje zajedničkog programa za okoliš i zdravlje te razvoj i razmjenu dobrih primjera iz prakse o međusektorskim temama.

Komisija podupire države članice u provedbi Direktive i izgradnjom kapaciteta i kroz rad stručne skupine za kvalitetu zraka. Komisija je 2022. održala radionicu za izgradnju kapaciteta ([87]) čiji je cilj bio širenje dobrih primjera iz prakse u pogledu nekoliko aspekata pripreme projekcija emisija onečišćujućih tvari u zraku i NAPCP-a.

Komisija pomaže državama članicama i preko alata „TAIEX-EIR Peer-to-Peer" ([88]). Nedavni primjer bila je misija stručnjaka TAIEX-a za pomoć državi članici da poboljša svoj inventar emisija onečišćujućih tvari u zraku. Međunarodna radionica TAIEX-a o poljoprivrednim mjerama za smanjenje emisija amonijaka planirana je za jesen 2024. Pomoć državama članicama u provedbi reformi ili poboljšanju učinkovitosti politika za čisti zrak može se pružiti i u okviru Instrumenta za tehničku potporu ([89]).

Komisijin Zajednički istraživački centar izradio je alat za procjenu emisija iz poljoprivrede (AgrEE) ([90]) kako bi se državama članicama pomoglo da poboljšaju svoje inventare emisija za poljoprivredni sektor.

Preko službe za praćenje stanja atmosfere (CAMS) programa Copernicus ([91]), od 2014. kontinuirano se dostavljaju podaci i informacije kojima se opisuju razine kvalitete zraka i trendovi na nacionalnoj i europskoj razini. Suradnja sa službama programa Copernicus povezanima s klimatskim promjenama rezultirala je izradom internetskog alata ([92]) kojim se može utvrditi je li neka država članica EU-a doživjela iznimno hladnu zimu ili iznimno suho ljeto u određenoj godini jer su te informacije ključne za iskorištavanje fleksibilnosti predviđene člankom 5. stavkom 2. Direktive. Taj internetski alat osigurava dosljednost i transparentnost Komisijine ocjene tih primjena fleksibilnosti.

Komisija je 2021. s EEA-om pokrenula internetsku stranicu Indeksa kvalitete zraka u Europi ([93]) i aplikaciju za mobilne uređaje koje korisnicima omogućuju da bolje razumiju kvalitetu zraka u blizini svojeg doma ili radnog mjesta.

5.2. Iskorištavanje sredstava EU-a za potporu ciljevima Direktive

Člankom 7. Direktive od Komisije se zahtijeva da „nastoji olakšati pristup [država članica] postojećim sredstvima Unije" kako bi se poduprlo postizanje ciljeva iz Direktive. Člankom 11. stavkom 1. točkom (c) Direktive od Komisije se zahtijeva da izvijesti o korištenju tih sredstava.

Financijska sredstva EU-a stavljena su na raspolaganje u okviru različitih programa financiranja, a države članice tijekom godina su ih uspješno upotrebljavale za poboljšanje

([87]) https://circabc.europa.eu/ui/group/cd69a4b9-1a68-4d6c-9c48-77c0399f225d/library/b879b074-ef81-4221-b463-d334595e03d8/details?download=true

([88]) https://environment.ec.europa.eu/law-and-governance/environmental-implementation-review/peer-2-peer_en?prefLang=hr. Taj alat omogućuje organizaciju međunarodnih radionica, studijskih posjeta ili misija stručnjaka u državi članici koja upućuje zahtjev.

([89]) Instrument za tehničku potporu program je EU-a koji njegovim državama članicama pruža prilagođeno tehničko stručno znanje za osmišljavanje i provedbu reformi (https://reform-support.ec.europa.eu/index_hr).

([90]) https://edgar.jrc.ec.europa.eu/agree_tool/public/ (za pristup sustavu potrebna je prijava s pomoću aplikacije EU Login).

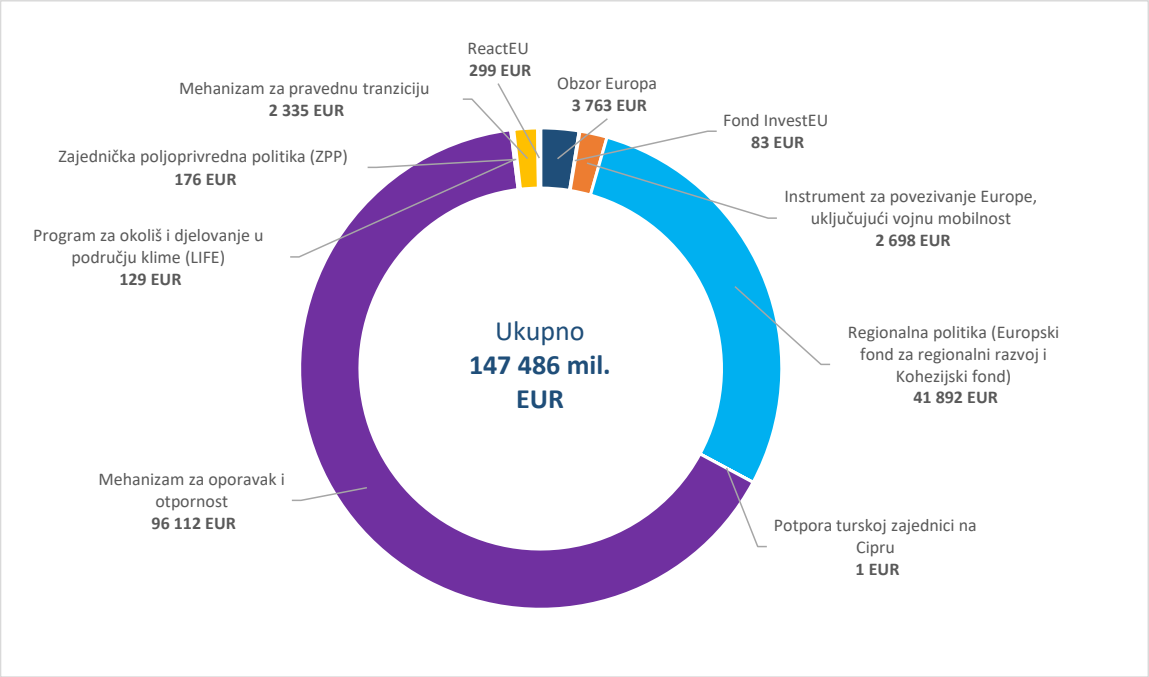
([91]) Copernicus je komponenta svemirskog programa EU-a za promatranje Zemlje.

([92]) https://cds.climate.copernicus.eu/cdsapp#!/software/app-necd?tab=overview

([93]) https://www.eea.europa.eu/themes/air/air-quality-index

kvalitete zraka. Tim se financiranjem izravno podupiru projekti za čisti zrak ili se u ostala ulaganja djelotvorno uključuju ciljevi u pogledu čistog zraka (npr. ulaganja u infrastrukturu, ruralni i regionalni razvoj). U okviru više projekata unutar programa LIFE, Obzor 2020. i Obzor Europa podupiralo se smanjenje emisija onečišćujućih tvari te praćenje onečišćenja zraka i informiranost građana o tom problemu.

Radi praćenja napretka država članica u korištenju tih sredstava EU-a Komisija je izradila metodologiju ([94]) kojom se procjenjuje u kojoj mjeri svaki tok financiranja doprinosi ciljevima u pogledu čistog zraka. Komisija u okviru nacrta proračuna jednom godišnje izvješćuje o financiranju u pogledu čistog zraka, za svaki relevantni program financiranja. Brojke objavljene 2023. pokazuju da se za razdoblje 2021. – 2027. za cilj „čisti zrak" iz proračuna EU-a, uključujući instrument NextGenerationEU, dodjeljuju sredstva u iznosu koji se procjenjuje na 147 milijardi EUR, odnosno 8,3 % višegodišnjeg financijskog okvira. Na slici 4 prikazan je udio predviđene potrošnje za čisti zrak u svim programima ([95]). Predviđa se da će najveći doprinos u tekućem programskom razdoblju doći iz Mehanizma za oporavak i otpornost te Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda.

Slika 4: Predviđeni doprinos za čisti zrak u razdoblju 2021. – 2027. (u milijunima EUR). Napomena: procjena financiranja u okviru ZPP-a obuhvaća samo 2021. i 2022. (izvor: Europska komisija ([96]))

([94]) Predstavljeno u Prilogu 4. prvom izvješću o provedbi COM(2020) 266 final i dopunjeno informacijama koje su dostupne na: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/performance-and-reporting/horizontal-priorities/green-budgeting/clean-air-tracking_en?prefLang=hr

([95]) https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/performance-and-reporting/horizontal-priorities/green-budgeting/clean-air-tracking_en?prefLang=hr. Kako je objašnjeno u metodologiji, procjena financiranja u okviru ZPP-a temelji se samo na 2021. i 2022. i postojećoj metodologiji praćenja čistog zraka osmišljenoj za VFO za razdoblje 2014. – 2020. U godinama nakon toga, posebno u razdoblju 2023. – 2027., metodologija praćenja čistog zraka prilagodit će se izmijenjenim uvjetima provedbe ZPP-a za te godine.

([96]) https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/performance-and-reporting/horizontal-priorities/green-budgeting/clean-air-tracking_en

5.3. Povezanost s međunarodnim sporazumima

Direktiva je usko povezana s Konvencijom UNECE-a o dalekosežnom prekograničnom onečišćenju zraka (Konvencija o zraku) i njezinim protokolima ([97]), a ta dva pravna sustava u najvećoj su mogućoj mjeri usklađena, posebno kad je riječ o izvješćivanju o inventarima i projekcijama emisija. Izrađene su zajedničke smjernice o inventarima za zajedničku metodologiju, koje se uz potporu EEA-e kontinuirano poboljšavaju ([98]). Redovito se objavljuju i smjernice ([99], [100]) u skladu s Konvencijom o zraku.

Izmijenjeni Protokol iz Göteborga uz Konvenciju o zraku, koji je stupio na snagu 7. listopada 2019., i Direktiva općenito su usklađeni kad je riječ o obvezama smanjenja emisija za razdoblje od 2020. do 2029. Preispitivanje Protokola iz Göteborga nedavno je provedeno u okviru Konvencije o zraku, što je osiguralo priliku za razmatranje daljnjeg usklađivanja tih dvaju pravnih sustava, među ostalim razvojem zajedničkog pristupa npr. emisijama metana i crnog ugljika. Kao rezultat preispitivanja stranke Konvencije o zraku su u prosincu 2023. donijele odluku o pokretanju postupka revizije Protokola iz Göteborga. Postupak revizije započet će 2024., a cilj je da pregovori završe do kraja 2026.

6. ZAKLJUČAK

Pravilna provedba Direktive od samog početka bila je ključna kako bi se osiguralo pravodobno smanjenje emisija onečišćujućih tvari u zrak, djelotvorno doprinijelo poboljšanju zdravlja ljudi i ekosustava te ispunio cilj nulte stope onečišćenja u okviru europskog zelenog plana i njegova akcijskog plana za postizanje nulte stope onečišćenja.

Zbog toga je Komisija od samog početka pratila slučajeve u kojima su inventari emisija onečišćujućih tvari u zraku država članica pokazali neusklađenost. Komisija pomno prati i daljnje postupanje država članica u vezi s tim slučajevima te ih poziva da poduzmu konkretne korake u obliku ažuriranih politika i mjera (i, prema potrebi, pravodobnog podnošenja ažuriranih NAPCP-a) u skladu sa zakonskim rokovima.

Sve onečišćujuće tvari u zraku za koje su Direktivom utvrđene obveze smanjenja emisija zahtijevaju kontinuiranu pozornost. To je posebno važno jer su strože obveze smanjenja za razdoblje od 2030. nadalje sve bliže te s obzirom na cilj boljeg usklađivanja standarda kvalitete zraka EU-a sa smjernicama SZO-a za kvalitetu zraka iz 2021. ([101]) Amonijak je i dalje onečišćujuća tvar koja je posebno problematična, a izgledi za ispunjavanje obveza smanjenja emisija amonijaka iz Direktive i dalje su slabi. Kako bi se državama članicama pomoglo da ostvare taj specifični cilj, Direktiva sadržava prilog u kojem se utvrđuju (obvezne i neobvezne) mjere i navodi uvriježena praksa kojima se dokazano smanjuju emisije amonijaka. Države članice moraju uložiti veći trud u stvarnu provedbu tih mjera i prakse, među ostalim suradnjom s relevantnim dionicima i dosljednim pristupanjem

([97]) https://environment.ec.europa.eu/topics/air_en?prefLang=hr
([98]) https://unece.org/emissions-reporting
([99]) https://unece.org/publications/environment-policy/air-convention
([100]) https://unece.org/gothenburg-protocol
([101]) Komisija je 26. listopada 2022. predložila reviziju direktiva o kvaliteti zraka u okviru tih standarda EU-a za kvalitetu zraka (COM(2022) 542 final/2). Vijeće i Parlament su početkom 2024. postigli politički dogovor o revidiranoj direktivi (https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2024/02/20/air-quality-council-and-parliament-strike-deal-to-strengthen-standards-in-the-eu/).

drugim nacionalnim procesima, primjerice provedbi strateških planova zajedničke poljoprivredne politike.

Ambicioznije energetske i klimatske politike u okviru zakonodavnog paketa „Spremni za 55 %”, plana REPowerEU i, odnedavno, klimatskog cilja za 2040. ([102]) izravno su utjecale na smanjenje drugih reguliranih onečišćujućih tvari. Te inicijative daju velik poticaj i ciljevima u pogledu čistog zraka, pri čemu veće klimatske ambicije dovode do povećanja energetske učinkovitosti i bržeg uvođenja negorivih obnovljivih izvora energije. To posebno vrijedi za emisije sitnih lebdećih čestica, dušikovih oksida i sumporova dioksida. Kako bi se te dodatne koristi maksimalno povećale, važno je da države članice u skladu s tim koordiniraju nacionalne postupke planiranja. To znači da bi NECP-i i NAPCP-i trebali biti međusobno usklađeni, a države članice potiče se da to uzmu u obzir pri finalizaciji svojih NECP-a do lipnja 2024. i pri ažuriranju svojih NAPCP-a.

Komisija državama članicama i dalje pruža različite vrste potpore kako bi im pomogla u provedbi Direktive. Na primjer, potporu za izgradnju kapaciteta, koja se uglavnom sastoji od temeljitog preispitivanja inventara država članica, njihovih projekcija, NAPCP-a i podnošenja podataka o ekosustavu. Taj postupak uključuje komunikaciju sa stručnjacima iz država članica, a njegov su rezultat praktične preporuke za poboljšanje budućih podnošenja. To je važno jer su visokokvalitetni podaci potrebni kako bi se pitanje izvora emisija nastojalo riješiti na informiran i dobro usmjeren način. Ostali oblici potpore dostupni državama članicama na zahtjev uključuju Instrument za tehničku potporu, alat „TAIEX-EIR Peer-to-Peer” i razmjenu iskustava dionika. Naposljetku, financijska sredstva EU-a i dalje su dostupna za potporu inicijativama povezanima s čistim zrakom.

Kao dopuna ovom izvješću, četvrto izvješće „Izgledi za čisti zrak”, koje se očekuje krajem 2024., donijet će ažuriranu analizu troškova i koristi za postizanje ciljeva Direktive te sve dodatne mjere koje su potrebne na nacionalnoj i europskoj razini. Oba dokumenta bit će temelj za predstojeću reviziju Direktive koju bi trebalo dovršiti do 2025. i u kojoj će se Direktiva i njezina provedba detaljnije analizirati.

([102]) COM(2024) 63 final